

NOU 2012:2 Utenfor og innenfor – høring

Fellesforbundet har med interesse lest store deler av utredningen om Norges avtaler med EU, inkludert EØS-avtalen. Med bakgrunn i at vi er et fagforbund med særlige interesser i arbeidsmarkeds- og arbeidslivs- og næringspolitikken har vi i våre kommentarer lagt særlig vekt på kapitlene 14 – 16.

Fellesforbundet har helt siden EØS-avtalen ble framforhandlet vært for at Norge skal være omfattet. Dette vedtaket ble enstemmig stadfestet av forbundets landsmøte i oktober 2011. Våre begrunnelser for dette er først og fremst næringspolitiske. EU er et stort og viktig marked for norske bedrifter og det har stor betydning at dette er regulert på en måte som sikrer full markedsadgang og stabile og forutsigbare rammevilkår. EØS-avtalen er en garanti for like konkurransevilkår for norsk industri i det indre marked. For Fellesforbundet er EØS-avtalen fortsatt bærebjelken i Norges forhold til EU, og en nødvendighet for å sikre norsk industri like konkurransevilkår i det indre marked.

Fellesforbundet ser altså EØS-avtalen som viktig for Norge og særlig norsk industri. Da avtalen ble inngått var omfanget vesentlig mindre enn det er i dag, men det var og er en dynamisk avtale. Da ligger det i kortene at det kommer nye elementer til og at Norge må tilpasse seg disse om vi fortsatt vil være en del av det indre marked. At ”vetoretten” er reell viser den norske beslutningen om å reservere seg mot det 3. postdirektivet. Fellesforbundet mener det er viktig at reservasjonsretten er reell, men det er også viktig å være klar over at jo flere punkter der det indre marked får ulikheter, jo mindre blir det et indre marked. Derfor må reservasjonsretten brukes med forsiktighet, og særlig på områder som går til kjernen i samarbeidet. Fellesforbundet mener det blir veldig interessant og viktig å følge prosessen i Postdirektivsaken nøye for å kunne gjøre seg opp en mening om konsekvensene av en reservasjon. Det er en ukjent faktor som har stor betydning når man skal vurdere reservasjon.

Vi ser med bekymring på en utvikling der konservative regjeringer i EU trekker arbeidsmarkedet i feil retning med utvidet bruk av midlertidige ansatte og en reduksjon i arbeidsmarkedets parters innflytelse på utviklingen. Dette er ikke nødvendigvis EU-styrt, men det politiske flertallet trekker arbeidsmarkedet i en retning som gir seg utslag i for eksempel de fire dommene på arbeidslivsområdet kalt Laval-kvartetten. Vi ser også på Kommisjonens forsøk på å underlegge streikeretten og andre kollektive rettigheter de fire friheter med bekymring. På samme måte ser vi med bekymring på EFTA-domstolens rådgivende uttalelse fra 23. januar i forbindelse med allmenngjøringsrettsaken for verftene, der domstolen mener det er i strid med EØS-retten å allmenngjøre bestemmelser om reise, kost og logi.

Prosesen rundt utstasjoneringsdirektivet og forsøket på å utforme et håndhevelsesdirektiv viser også med all mulig tydelighet at det er behov for norske innspill og aktiv deltakelse for å sikre at norske interesser ikke blir undergravet på grunn av uvitenhet om de norske ordningene i europeiske organer. Norske myndigheter må gjennom EØS-avtalen legge enda større ressurser i å overbevise sine europeiske kolleger om viktigheten av et regulert arbeidsmarked, der partene har størst mulig innflytelse på utviklingen. Utredningen påpeker at den nordiske modellen vil komme under press og stå foran krevende tilpassninger. Fellesforbundet mener at norske myndigheter må utnytte den interesse den nordiske modellen har skapt til å promotere modellen i enda sterkere grad i tiden som kommer.

Fellesforbundet er svært opptatt av, på samme måte som utredningen, at Norge må bli flinkere til å vurdere og utnytte mulighetsrommet som ligger i implementering og bruk av direktiver. Det gjelder både statstøttereglementet, konkurransereglementet og tolking av direktiver generelt. Fellesforbundet har ved flere anledninger sett at andre land i EØS har vært dyktigere til å utnytte det handlingsrommet som ligger i avtalen. Tiltak må begrunnes i legitime allmenne hensyn og utformes på en måte som ikke diskriminerer aktører fra andre EU/EØS-stater. Her er særlig sistnevnte kriterium avgjørende. Det er viktig å sørge for at tiltak på ingen måte diskriminerer på grunnlag av nasjonalitet. Det er stor åpning for å støtte næringsliv i Norge, men ikke like stort rom for å støtte norsk næringsliv. Fellesforbundet etterlyser en større politisk vilje til å forfølge nasjonale næringspolitiske formål innenfor rammen av EØS-avtalen.

Utredningen påpeker at virkemidlene må tilpasses og struktureres ut fra kjennskap til spillereglene i EØS-avtalen og praksis i EU og at det vil kreve betydelig kompetanse fra norske myndigheter å gjøre dette effektivt. Utredningen viser til at av de 63 støtteordningene som Norge meldte inn til ESA ved starten i 1994 ble samtlige videreført i opprinnelig form eller i justert form. Senere har mange tiltak kommet til. En oversikt fra utredningen viser at ESA treffer svært få negative statsstøttevedtak og at det er svært sjelden nye ordninger ikke godkjennes. Det gjelder også for miljøstøttetiltak. Her er vi ved en kjerne. Mange tiltak vil med én utforming bryte mot EØS-reglene, mens de med en annen utforming kan være fullt ut akseptable. Fellesforbundet mener at norske myndigheter må skaffe seg mer kompetanse på tolking av regelverket og utnyttelse av handlingsrommet. EØS-avtalen gir i følge utredningen i realiteten et ganske vidt handlingsrom i næringspolitikken.

For Fellesforbundet er utviklingen i arbeidsliv og arbeidsmarked viktig. Utredningen påpeker at det er grunn til å tro at den norske (eller nordiske) modellen med koordinerte lønnsoppgjør og små lønnsforskjeller har bidratt til å vedlikeholde norsk konkurranseevne og økonomisk utvikling. Fellesforbundet vil understreke det utvilsomme i denne konklusjonen. Derfor er det viktig at vi innenfor EØS-avtalens rammer har mulighet til å videreutvikle den norske modellen. I all hovedsak har dette vært tilfelle i de 18 årene EØS-avtalen har eksistert.

Fellesforbundet mener at norske myndigheter må legge bedre til rette for at norske parter kan bidra mer i utviklingen av den sosiale dimensjon. Det er slik i dag at Kommisjonen dekker utgifter til en rekke møter i den sosiale dialog, i utviklingen av konsernråd og i andre møter for deltakere fra fagbevegelsen i EU-land, mens norske deltakere må dekke sine egne omkostninger. Det er en konkurransevridning som ikke burde forekomme fra et land med Norges utgangspunkt. Skal den sosiale dimensjon kunne utvikles i henhold til den nordiske modellen, er det viktig at norsk fagbevegelse har samme muligheter og forutsetninger for å delta som sine europeiske kolleger. Fellesforbundet tror dette er en viktig grunn til at utredningen merker seg at norske fagforbund bruker mindre ressurser enn sine nordiske kolleger på europeisk arbeid (survey fra 2003, vi tror at det europeiske arbeidet blant norske forbund har økt siden da, men at økonomiske begrensninger har betydning for innsatsen).

Fellesforbundet er opptatt av utviklingen i Europa, og mener at både Norge som nasjon og vi i fagbevegelsen må regne med å bruke stadig mer ressurser på å fremme den nordiske modellen. Vi er overbevist om at et arbeidsmarked basert på faste ansettelser og likeverdige lønns- og arbeidsvilkår med små forskjeller i samfunnet er den eneste framtidrettede modellen også for Europa. EØS-avtalen er viktig for konkurranseevnen til norsk næringsliv, men Fellesforbundet mener det er viktig at dette støttes opp av en sosial dimensjon som gir alle arbeidstakere rettigheter og hindrer utviklingen av en underklasse i arbeidslivet. Det vil

undergrave tilliten til EØS-avtalen på en måte som kan bli vanskelig å gjenopprette. Derfor er det viktig at vi tar inn over oss de konklusjoner som Europautredningen trekker og jobber aktivt med å styrke de områder som betyr mye for oss.